

VENKOVSKÉ KULTURNÍ STATKY VE STŘEDNÍ EVROPĚ

KONFERENCE VE STAATZU

„*Chceme dostat vesnici do povědomí jako součást evropské kulturní krajiny!*“ To byl jeden z cílů konference s názvem *Venkovské kulturní statky* ve střední Evropě pořádané 12. června 2019 v rakouské vesnici Staatz. Realizátorem tohoto projektu byla společnost NÖ.Regional společně s lokální iniciativou Lebensraum Land um Laa a Agrar Plus GmbH.

Uvítání se ujala okresní hejtmanka Gerlinde Draxler a předseda mikroregionu Mikulovsko Jozef Pavlík. Následně se ujal vstupního referátu Thomas Proksch, který představil kulturní krajinu Weinviertelu a jižní Moravy.

Program konference byl rozčleněn na čtyři tematické celky. První blok přednášek byl tematicky zaměřen na práce, tj. stavební památky, které souvisejí s pracovní činností ve venkovském regionu, jako jsou sklepy, lisovny, sklepní uličky, sýpky, stodoly a jiné. Tohoto tématu se ujal Christian Kalch, architekt a expert na sklepní uličky. Ten podotkl, že právě sklepní uličky jsou nejcennějšími stavebními kulturními artefakty, které v regionu Weinviertel existují.

Druhou tematickou oblastí bylo bydlení, tj. stavby, které mají vazbu na bydlení a vesnickou infrastrukturu. Erich Broidl, historik a etnograf, přiblížil *Život a hospodaření na vesnici ve Wein-*

viertlu na přelomu 19. a 20. století. Venkovská sídla tohoto regionu tvoří typické dlouhé ulicové vesnice a návěsné vesnice s čochkovitou nebo trojúhelníkovou návší. Urbanistickou koncepcí vesnice tvoří těsné sousedství jednotlivých dvorů, přičemž stavební parcely jsou široké 15 m a dlouhé až 70 m. Štítově orientovaný dům, tzv. Streckhof, je charakteristický řazením místností za sebe, přičemž jednotlivé místnosti jsou přístupné pouze ze dvora a prostor dvora byl původně ohraničen do ulice zdí s vraty. S rostoucím tlakem na rozšiřování obytného prostoru docházelo k přistavování dalšího obytného traktu, a to v pravém úhlu ke stávajícímu domu, čímž se zastavěl prostor za zdí s vraty.

Zřícenina hradu Staats a místo konání konference

Další přednáška s názvem *Vývoj formy dvora na příkladu moravské venkovské usedlosti*, kterou přednesl Jiří Pokorný z Ústavu evropské etnologie v Brně, představila bývalý půllán č. p. 38 v Šebetově v moravském subregionu Malá Haná. Zde autor provedl účastníky konference vývojem domu na parcele od pozdního středověku až po současnost. Tato stavba je jedním z nejstarších a nejkompaktněji dochovaných selských statků se zachovanou pozdně středověkou prostorovou strukturou roubeného obytného trojdílného domu a dokumentuje i stavební vývoj na parcele ve staré sídelní oblasti, která navazuje na kulturní vývoj Dolního Rakouska.

Tento blok byl ukončen prezentací Zuzany Pokorné, která představila publikaci *Charakter a struktura zástavby venkovských sídel v územních plánech*, zpracovanou Ústavem územního rozvoje. Účastníci byli seznámeni s urbanistickou strukturou vesnice, tradičním obrazem vesnice, specifickými rysy vesnické zástavby a formou založení historického jádra vesnice. Také byl uveden metodický postup a obecné zásady regulace urbanistické struktury při územně plánovací činnosti v České republice.

Třetí tematickou oblastí byly stavební památky na vesnici a v okolí, které souvisejí s náboženstvím, jakými jsou boží muka, zastavení křížových cest, náhrobní kameny a další.

Boží muka jako projevy naší víry představil Josef Neuhold z Museumsmanagementu Dolního Rakouska. Dů-

vodem jejich zřizování byly osudové události (vpády vojsk), znovuožití katolické víry v časech protireformace, uctívání svatých a obecně v rámci snahy o odvrácení nebezpečí ochrana sídlišť a nebezpečných úseků cest, ale také poděkování za pomoc či místo pro prosby a motlitby.

Kateřina Korandová, vedoucí projektu za město Mikulov, představila ve své přednášce *Obnovu křížové cesty na Svatém kopečku v Mikulově*. Ta je jednou z nejstarších dochovaných křížových cest v českých zemích a její komplex čítá celkem 17 zděných objektů. Objekty prošly stavební obnovou, ale také byly obnovovány a doplňovány vnitřní výzdoby (sochy a malby). Původně se na obnovu nepodařilo získat dotace, a tak se město Mikulov rozhodlo k alternativnímu řešení, a to nabídnout kapličky k adopci mikulovským občanům a dalším donátorům. Adoptováno bylo všech čtrnáct kapliček. Na restaurování vnitřní výzdoby byly následně čerpány dotace, navíc byly využity privátní zdroje a výtěžek charitativní akce. Křížová cesta na Svatý kopeček byla v roce 2018 prohlášena národní kulturní památkou.

Poslední blok přednášek byl zaměřen na údržbu, ochranu a nová využití venkovských kulturních statků. Prezentaci s názvem *Ochrana díky využití – nový život pro staré dědictví* přednesl Peter Strasser z Dunajské univerzity v Kremži, který zdůraznil jako východisko zachování nehmotného dědictví především to, že bude udržováno, používáno a předáno další generaci.

Ochranu kulturních památek venkova z hlediska pohledu rakouského Spolkového památkového úřadu prezentoval Paul Mahringer. Autor osvětlil problematiku rozdělení kompetencí. Již od roku 1920 je ochrana přírody v kompetenci jednotlivých spolkových zemí a Spolkový památkový úřad tak nemůže chránit vinohrady, krajinu ani přírodu obklopující památky. Zdůraznil, že je potřeba neposuzovat kulturní krajinu a památky odděleně, ale jako jeden celek, a proto je do budoucna nutná úzká spolupráce mezi spolkovými zeměmi a státem.

Poslední odbornou prezentací tohoto bloku byly *Osobité stavební konstrukce vesnických staveb a památková obnova tradiční zástavby na jižní Moravě*, kterou přednesla Alena Dunajová z Národního památkového ústavu. Příspěvek byl zaměřen na oblasti Mikulovska, Znojemska a Vranovska, které patří k lokalitám s velkým podílem hliněného stavitelství.

Následovala prezentace Martina Koudelky, majitele objektu barokní sýpky v Sedleci. Ten představil proměnu panské sýpky a možnosti jejího využití na bydlení.

Dopolední i odpolední blok přednášek byl doplněn panelovou diskusí.

Závěr konference byl věnován exkurzi v obci Staats. Účastníci navštívili sýpku, zámecký sklep, sochu sv. Johanne-se, Burgring, sklep Zehentkeller a místní soukromou výrobu pralinek.

*Ing. arch. Zuzana Pokorná
Ústav územního rozvoje*